

equiterre

Partenaire pour le développement durable

ZDRAVÁ MĚSTA, OBCE, REGIONY
ČESKÉ REPUBLIKY

Inspirujme se!

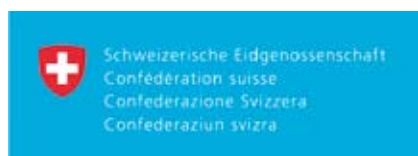
**Ukázkové aktivity a dobrá praxe z obcí
a regionů Švýcarska a České republiky**

**Národní síť Zdravých měst ČR,
Equiterre – švýcarský partner pro udržitelný rozvoj**

Vznik publikace byl podpořen z Fondu Partnerství,
Programu švýcarsko-české spolupráce.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Tato publikace je jedním z výstupů projektu „Partnerství k rozvoji měst a obcí – sdílení dobré praxe v oblasti mezinárodních programů Zdravé město a místní Agenda 21“, který realizuje Národní síť Zdravých měst ČR ve spolupráci se švýcarskou asociací Equiterre, partnerem pro udržitelný rozvoj. Projekt je financován z Fondu Partnerství (Programu švýcarsko-české spolupráce). Obecným cílem projektu je rozvíjet podmínky pro zlepšení kvality života (zejména v oblasti udržitelného rozvoje a podpory zdraví) v prostředí České republiky za využití zkušeností ze Švýcarska, případně i naopak. Konkrétním cílem projektu je přenos know-how v oblasti udržitelného rozvoje a podpory zdraví za využití dlouhodobých zkušeností obou hlavních projektových partnerů. Pro dosažení cíle je využita ověřená praxe obou organizací – sdílení metodických postupů, vytipování ukázkových příkladů dobré praxe a jejich nabídka k využití v rámci partnerského území. Důraz je kladen na praktičnost a využitelnost sdílených postupů a metod pro konkrétní obce a regiony (pro práci s veřejností, k hodnocení kvality postupu atp.).

Více informací k projektu: www.zdravamesta.cz/CH-CZ_partnerstvi

O PUBLIKACI ...

Obce a regiony ve Švýcarsku i v České republice se mohou pochlubit řadou ukázkových aktivit, naplňujících principy udržitelného rozvoje a podporujících zdraví a kvalitu života obyvatel. Tato publikace má za cíl část těchto aktivit stručně představit, a to prostřednictvím 9 vybraných témat. Témata vzešla z diskuse nad inspirativními příklady dobré praxe z obou zemí a nad tím, jak je využít v praxi obcí, regionů i kantonů. Uvedené příklady dobré praxe shromáždily a zpracovaly týmy organizací Equiterre a Národní síť Zdravých měst ČR.

Cílem publikace není jen srovnání obdobných aktivit ze Švýcarska a z České republiky, ale především vzájemná inspirace pro zástupce místních samospráv v obou zemích. I když systém veřejné správy ve Švýcarské konfederaci vychází z rozdělení státu na 26 kantonů, kde každý z nich má svůj odlišný systém administrativy i řízení, a je tedy značně odlišný od správního členění České republiky, měla by publikace představit úspěšné postupy, které jsou realizovatelné v obou zemích a v prostředích s odlišnou strukturou veřejné správy.

Děkujeme asociaci Equiterre i zástupcům Zdravých měst a regionů z ČR za dodání podkladů a fotodokumentace k této publikaci, za ochotu předávat dále svoji dobrou praxi a za celkové směřování k udržitelnému rozvoji.

Tým Kanceláře Národní sítě Zdravých měst ČR

Partneři projektu – kdo jsme a co děláme?	6
Databáze DobráPraxe.cz – co přináší a proč ji využívat?	7
 Města, kde se dobře žije, poznáte také podle jejich veřejných prostranství	8
<i>téma: zapojování občanů do tvorby veřejných prostranství</i> <i>(dobrá praxe z Kantonu Ženeva a města Chrudimi)</i>	
 Úspory energie jako prostředek k rozvoji města	10
<i>téma: udržitelná energetika</i> <i>(dobrá praxe ze Švýcarské konfederace a města Litoměřice)</i>	
 Podpora pohybových aktivit ve městech – plány pro chodce a sportoviště pro mladé	12
<i>téma: pohybem ke zdraví</i> <i>(dobrá praxe z měst Ženeva a Kopřivnice)</i>	
 „Zelené nakupování“ je základem udržitelné spotřeby měst i celých regionů	14
<i>téma: udržitelná spotřeba</i> <i>(dobrá praxe z kantonů Ženeva a Vaud a měst Uherské Hradiště a Chrudim)</i>	
 Zdraví a dobrá tělesná kondice pomáhá seniorům zůstat aktivní	16
<i>téma: zdravé stárnutí</i> <i>(dobrá praxe ze Švýcarských frankofonních kantonů a města Mladá Boleslav)</i>	
 Plánování a revitalizace městských čtvrtí s ohledem na potřeby jejich obyvatel	18
<i>téma: udržitelný urbanismus – plánování a revitalizace</i> <i>(dobrá praxe ze Švýcarské konfederace, Kantonu Vaud, měst Lausanne a Šternberk)</i>	
 Koncepční postupy v oblasti podpory zdraví	20
<i>téma: Health Impact Assessment a Zdraví 21 v regionech</i> <i>(dobrá praxe ze Švýcarské konfederace a Kraje Vysočina)</i>	
 Ochrana přírody a kulturní krajiny posiluje zdravý místní patriotismus	22
<i>téma: udržitelný turismus</i> <i>(dobrá praxe z města Ženeva, Kantonu Vaud a Mikroregionu Hodonínsko)</i>	
 Zdravé stravování dostupné všem skupinám obyvatel	24
<i>téma: zdravé stravování</i> <i>(dobrá praxe z Kantonu Ženeva, Jihomoravského kraje a města Prachatice)</i>	

VÝMĚNA ZKUŠENOSTÍ MEZI OBCEMI A REGIONY ZE ŠVÝCARSKA A Z ČESKÉ REPUBLIKY

Zástupci Zdravých měst, obcí a regionů České republiky jsou zvyklí sdílet mezi sebou osvědčené postupy a vzájemně se inspirovat v aktivitách souvisejících s udržitelným rozvojem a zvyšováním kvality života obyvatel. Mezi členy Národní sítě Zdravých měst ČR patří obce a regiony, které dosáhly nejvyšších kategorií v mezinárodním programu a metodě kvality s názvem místní Agenda 21 v České republice. Již od roku 1994, kdy asociace vznikla, se snažíme členským městům, obcím a regionům zprostředkovávat také zkušenosti ze zahraničí prostřednictvím spolupráce s dalšími sítěmi Zdravých měst.

Společný projekt se švýcarskými partnery umožňuje srovnání aktivit, které mají sice v každé zemi trochu jiný institucionální rámec, ale jejich účel je podobný. Ať už jde o podporu zdraví, zapojování obyvatel do rozhodovacích procesů v místě jejich bydliště nebo strategické plánování, je inspirace zahraničními příklady pro zástupce Zdravých měst, obcí a regionů ČR vždy neocenitelná. Zástupci obcí a regionů ze Švýcarska a z ČR se v rámci společného projektu se švýcarskou asociací Equiterre setkávají osobně a vyměňují si své zkušenosti. Zdravá města, obce a regiony ČR mají i díky této publikaci mimořádnou příležitost, jak se inspirovat konkrétními aktivitami prověřenými v praxi švýcarských frankofonních kantonů. Věříme, že tato spolupráce se bude rozvíjet i nadále.

Petr Švec

ředitel Národní sítě Zdravých měst ČR (www.zdravamesta.cz)

ČESKO-ŠVÝCARSKÁ SPOLUPRÁCE – PRO UDRŽITELNÝ ROZVOJ MĚST

Ve švýcarských městech nyní roste počet projektů zaměřených na udržitelný rozvoj a podporu zdraví realizovaných právě po vzoru Města Lausanne a jeho Agendy 21. Tyto projekty zvyšují kvalitu života obyvatel a zlepšují stav životního prostředí na lokální i globální úrovni.

Program sdílení dobré praxe mezi Českou republikou a Švýcarskem je důkazem toho, že přeshraniční spolupráce je pro obě strany výhodná a přispívá k vzájemnému doplňování a obohacení. Díky této spolupráci se švýcarská města a kantony budou moci inspirovat zkušenostmi českých Zdravých měst a obcí, aby mohly postoupit v realizaci udržitelnosti a zdraví na svém území ještě o krok dále.

Pierre-Alain Rumley

starosta municipality Val-de-Travers

EQUITERRE, PARTNER PRO UDRŽITELNÝ ROZVOJ A ZDRAVÍ

Již mnoho let uskutečňuje organizace Equiterre ve spolupráci s veřejnou správou cíle mezinárodně politické agendy týkající se trvale udržitelného rozvoje a zdraví. Činnost naší asociace se soustředí především na udržitelný urbanismus a na související otázku prostorové spravedlnosti, která je nezbytnou podmínkou pro zdraví obyvatel.

Spolupráce s Národní sítí Zdravých měst představuje pro Equiterre začátek nové etapy – etapy decentralizované spolupráce a sdílení dobré praxe. Exportování kvalitních projektů do zahraničí a importování projektů realizovaných právě v České republice, které přináší nové a zajímavé přístupy a současně doplňují projekty švýcarské veřejné správy, je pro nás velmi přínosné.

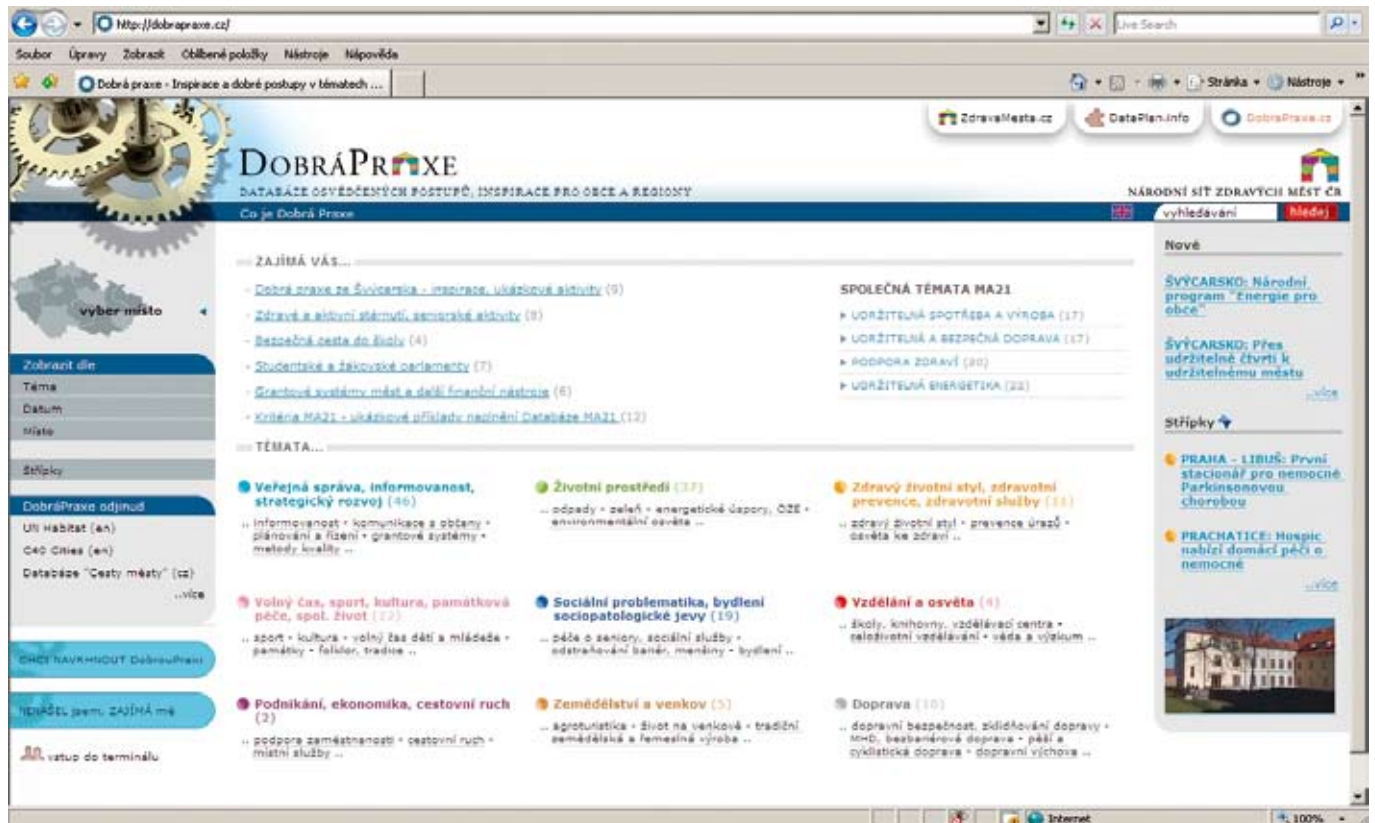
Natacha Litzistorf

ředitelka Equiterre (www.equiterre.ch)

Partenaire pour le développement durable

Přehledná internetová databáze na adrese www.DobraPraxe.cz obsahuje přes 150 příkladů z různých oblastí rozvoje měst, obcí a regionů. Kromě toho zde naleznete také aktuální drobné střípky z každodenní praxe (<http://dobrapraxe.cz/cz/stripky>).

Na adrese www.DobraPraxe.cz naleznete všech 9 příkladů ze Švýcarska, o nichž se dočtete na následujících stranách. Příklady švýcarských aktivit naleznete na <http://www.dobrapraxe.cz/cz/tema/dobra-praxe-ze-svycarska-inspirace-ukazkove-aktivity>.

Kanton VAUD: Příměstský přírodní park

[Nový]

Stručná anotace

Rozrůstání městských aglomerací do širokého okolí s sebou nese řadu rizik a je palčivým problémem dneška. Pro přírodní oblasti v blízkosti velkých lidských sídel neexistoval specifický způsob ochrany, který by bral dostatečně v potaz specifika těchto území - proto byl ve Švýcarsku vytvořen nový způsob plošné ochrany přírody a krajiny, tzv. "příměstský přírodní park". Ten má být novým, účinnějším způsobem, jak definovat režim ochrany přírodních bohatství a zahájit novou formu územní správy. Příměstský přírodní park by měl vyzývat obyvatele nedalekého města k zodpovědnosti a zároveň povzbuzovat nejrůznější subjekty ze soukromé či veřejné sféry k účasti na udržetelném řízení parku. Samo označení "park" má vést ke zdůraznění jak přírodní, tak kulturní specifčnosti daného území a k využití jeho ekonomického, energetického i rekreačního potenciálu.

Základní informace

Název obce/města/regionu:	Švýcarsko
Kontakt:	Federální úřad pro životní prostředí, Kanton Vaud, město Lausanne
Organizace:	Federální úřad pro životní prostředí
E-mail:	paerie@be.ch.vaud.ch
Téma:	Úg ochrana přírody a biodiverzita

Popis a výstupy

- ✓ Při plánování veřejných prostranství by neměli chybět obyvatelé města
- ✓ Na překážky a problémy s mobilitou se zeptejte seniorů a hednikepovaných občanů
- ✓ Zapojování občanů do plánování posiluje jejich sounáležitost s místem
- ✓ I městský vnitroblok může být příjemným místem mezigeneračního soužití

VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ DOSTUPNÁ I PRO SENIORY

Kanton Ženeva

Ve třech obcích Kantonu Ženeva byla provedena analýza přístupnosti veřejných prostranství, do níž byli zapojeni především senioři. Z analýzy vyplynula konkrétní opatření, která odpovídají potřebám této věkové skupiny obyvatel, ale také obecné principy, jak zahrnout téma podpory zdraví a mobility do tvorby územního plánu.

V roce 2004 byl z pověření Kantonu Ženeva zahájen projekt „Město, kde se dobře žije“. V rámci projektu byla v obcích Onex, Grand-Saconnex a Avully za účasti veřejnosti seniorského věku provedena analýza přístupnosti veřejných prostranství. Výsledky průzkumu měly být následně zohledněny v územním plánu, aby mohla být realizována konkrétní opatření, která by současný stav vylepšila.

Senioři měli za úkol vytipovat překážky a problémy, které se z jejich pohledu vyskytují ve veřejných prostorech měst. Průzkum odhalil, že největší překážkou mobility pro starší osoby je **nedostatek veřejných toalet a nedostatek laviček**. Pouhé odstranění fyzických překážek či bariér, jako jsou třeba schody bez zábradlí, tak nestačí k tomu, aby se senioři a ostatní osoby se sníženou možností pohybu cítili ve městě bezpečně a snadno se přemísťovali z místa na místo.

Průvodce pro plánování veřejných prostranství

Kromě zohlednění potřeb starších lidí z hlediska mobility a podpory zdraví v územních plánech konkrétních obcí měl projekt „Město, kde se dobře žije“ za cíl také obecně zlepšit práci úřadů v oblasti územního plánování. Při zahrnování opatření, které souvisejí s podporou zdraví obyvatel, do územních plánů bylo třeba, aby vzájemně spolupracovaly nejen jednotlivé odbory v rámci úřadu, ale obce také musí spolupracovat s dalšími institucemi. Cílem projektu bylo vytvoření referenčního rámce pro územní plánování, který je možno aplikovat v jakékoli libovolné obci při tvorbě jejího územního plánu.

V roce 2007 byl v rámci projektu sestaven průvodce „Veřejná prostranství pro všechny, průvodce pro koherentní plánování“. Technickou dokumentaci k průvodci naleznete na internetové stránce „Mobilita pro všechny“ <http://mobilitepourtous.ch/mpt/>. Pro financování projektu bylo využito prostředků z finančního systému švýcarsko-francouzské loterie.

Plánovací setkání seniorů (zdroj: Equiterre)

Titulní strana průvodce „Veřejná prostranství pro všechny“ (zdroj: Equiterre)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/tema/dobra-praxe-ze-svycarska-inspirace-ukazkove-aktivity/kanton-zeneva-verejna-prostranstvi-pristupna-seniorum>

VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ VZNIKAJÍ VE SPOLUPRÁCI S OBYVATELI MĚSTA

Chrudim

Zapojování veřejnosti do rozhodování o dalším rozvoji města je v Chrudimi již běžnou záležitostí. Občané se zapojují také do plánování budoucí podoby veřejných prostranství. Za projekt regenerace vnitrobloku „Pod Požární zbrojnicí“, která probíhala za aktivní účasti veřejnosti, získala Chrudim také významné mezinárodní ocenění spojené s finanční odměnou.

Jak se v Chrudimi dlouhodobě ukazuje, zapojení veřejnosti do rozhodování o dalším rozvoji města včetně budoucí podoby veřejných prostranství má řadu výhod. Díky včasnému **projednání záměrů s občany** je například možné předejít různým nedorozuměním, případně stížnostem. Město má možnost včas získat od obyvatel zpětnou vazbu.

Důležitým rozhodnutím, které zajistí úspěšnost celého procesu, je výběr vhodného způsobu zapojení veřejnosti, tedy volba správné metody. Město Chrudim využívá pro zapojování veřejnosti různých metod, od plánovacích setkání a veřejných projednání, až po různé ankety či dotazníková šetření. Pro rekonstrukce veřejných prostranství, ulic, regeneraci odpočinkových míst, parků, dětských hřišť apod. využívá město Chrudim běžně **plánovacích setkání**, která probíhají pokud možno přímo v místě.

Regenerace vnitrobloku Pod Požární zbrojnicí

Veřejnost byla od počátku zapojena také do plánování regenerace vnitrobloku Pod Požární zbrojnicí, který se nachází v západní části Chrudimi v prostoru mezi nízkopodlažními bytovými domy. Občané sami přinášeli podněty, ze kterých vyplynula potřeba koncepčního řešení lokality. Regenerace vnitrobloku byla navíc zahrnuta také v územním plánu Chrudimi.

Cílem projektu bylo vytvořit **příjemný pobytový a setkávací prostor**, který bude respektovat podmínky pro kvalitní život obyvatel žijících v přilehlých bytových domech a nabídne jim možnost využití volného času. Bylo nutné zajistit úpravy zeleně a vybudování odpočinkových míst, která by podporovala **mezigenerační soužití**. Již od počátku byl kladen velký důraz na to, aby se regenerací vnitrobloku zdůraznil „genius loci“, založený právě na soužití několika generací na malém prostoru.

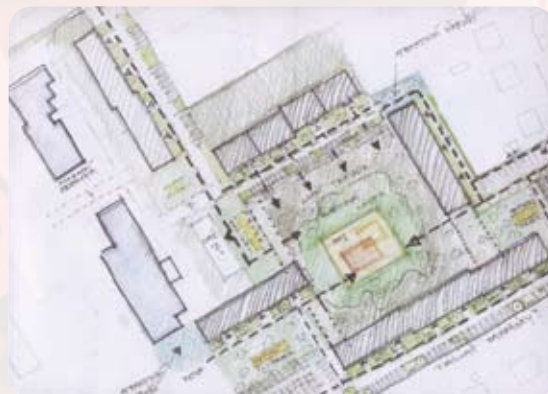
Během prvního plánovacího setkání byly shromážděny podněty a připomínky občanů, kteří zároveň vytypovali negativní jevy ovlivňující současný stav lokality. Druhého setkání se zúčastnil také architekt, který představil občanům svou studii. Na třetím setkání se lidé dozvěděli výsledky dendrologického průzkumu a byli seznámeni s konkrétními částmi zeleně, která bude zachována, které stromy budou muset být vykáceny a jaká zeleň bude naopak nově vysazena. Výsledný návrh zahrnoval několik různých ploch s různými povrchy, jak pro seniory a hendikepované občany, tak pro malé i větší děti a jejich rodiče i všechny další obyvatele této lokality.

Mezinárodní ocenění projektu a finanční příspěvek na jeho realizaci

Specifický proces zapojování veřejnosti, který město Chrudim dlouhodobě využívá, byl prezentován na světové soutěži LivCom 2009 (název soutěže se do češtiny překládá jako „Město, kde stojí za to žít“), jejíž finále se konalo v Plzni. Chrudim se svým projektem v mezinárodní konkurenci uspěla a získala finanční dotaci ve výši 20.000 liber na realizaci konkrétních opatření v souvislosti s regenerací odpočinkového místa ve vnitrobloku Pod Požární zbrojnicí. V říjnu roku 2010 byl regenerovaný vnitroblok za účasti zástupců organizátorů mezinárodní soutěže LivCom slavnostně otevřen.

Plánovací setkání probíhala přímo v parku (zdroj: Zdravé město Chrudim)

Pracovní studie zahrnující připomínky občanů (zdroj: Zdravé město Chrudim)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/chrudim-verejna-prostranstvi-vznikaji-ve-spolupraci-s-obyvatelemi-mesta>

- ✓ *Udržitelná komunální energetika v praxi*
- ✓ *Úspory energie ve veřejných budovách a jejich „štitkování“*
- ✓ *Podpora využívání obnovitelných zdrojů energie*
- ✓ *Sdílení úspěšných postupů v komunální energetice mezi obcemi*

ŠVÝCARSKÁ MĚSTA CHTĚJÍ DOSÁHNOUT VÝRAZNÝCH ÚSPOR ENERGIE

Švýcarská konfederace

Města, jejichž samosprávy přijímají opatření k úsporám energie, podpoře obnovitelných zdrojů energie a snižování emisí skleníkových plynů, využívají výhod společné asociace, standardizovaných opatření a energetického značení.

Zvýšení energetické účinnosti a rozvoj obnovitelných zdrojů energie ve švýcarských obcích vychází z konceptu „Společnost 2000 Wattů“ („Société à 2000 Watt“), který navrhuje výrazné snížení spotřeby energie na osobu v rozvinutých zemích do roku 2050. Svým rozsahem se tento úkol může jevit jako finančně náročný, ale zároveň přináší jedinečnou příležitost, jak investovat do energeticky náročných odvětví a zmodernizovat je. Jednu z možností, jak systematicky zavádět potřebná opatření, představuje značka „Město energie“ („Cité de l'énergie“), která umožňuje švýcarským obcím, aby si vybudovaly novou silnější identitu a dynamickou image, ztělesňující vysokou kvalitu životního prostředí.

Energetické značení

Značka „Město energie“ je zároveň jak vyznamenáním pro obce, tak i plánovacím procesem, který zahrnuje řadu standardizovaných opatření. Proces udělení značky poskytuje **značnou míru volnosti při volbě energeticky úsporných opatření**, což podněcuje obce k tomu, aby se aktivně zapojovaly. Obce, které se stanou členy „Asociace Měst energie“, mají k dispozici nejrůznější produkty a služby, zejména technickou podporu, semináře pro sdílení zkušeností, cílené informace (např. energetické účetnictví) a finanční podporu na proces značení.

Hlavním důvodem, proč se obce pouštějí do procesu **energetického značení** (labelling), je snaha vytvořit průkopnickou a moderní komunitu, která půjde svým občanům a podnikům příkladem. Je to také způsob, jak si vytvořit pevnou energetickou politiku schopnou čelit výzvám budoucnosti, jakými jsou trvale udržitelný rozvoj, ochrana klimatu či zajištění dodávek energie z místních zdrojů, které nebudou v takové míře závislé na dodávkách ze zahraničí, fosilních zdrojích a jaderné energii.

Proces udělení certifikátu „Město energie“

Proces udělení značky či certifikátu „Město energie“ vyžaduje **aktivní spolupráci mezi jednotlivými odbory v rámci úřadu**. Sledována jsou opatření v různých oblastech od **územního plánování**, přes konkrétní **stavební opatření** (zateplení, využití solárních panelů pro ohřev teplé vody či fotovoltaických panelů) až po **hospodaření s tepelnou a elektrickou energií** včetně využití odpadního tepla. Sleduje se ale také třeba **podpora cyklistické a pěší dopravy**, úroveň **proškolení zaměstnanců v oblasti energetiky** nebo míra **motivování privátních podnikatelských subjektů k úsporám energie**.

Řadu užitečných informací o procesu „Město energie“, o energetickém značení i o činnosti Asociace Město energie lze najít na internetových stránkách www.citedelenergie.ch. Informace o evropském programu zaměřeném na podporu obcí v oblasti energetických úspor a zavádění obnovitelných zdrojů energie obsahuje webová stránka www.european-energy-award.org.

Předání diplomu „Městům energie“ u příležitosti Románského dne energetiky 2009 (zdroj: www.energiestadt.ch – „Cité de l'énergie“)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/svycarsko-quotcite-de-lenergiequot-svycarsky-program-quotenergie-pro-obcequot>

ENERGETICKÉ ŠTÍTKOVÁNÍ A PODPORA OBNOVITELNÝCH ZDROJŮ ENERGIE V LITOMĚŘICÍCH

Litoměřice

Energetické značení budov a zveřejňování informací o možných úsporách probíhá v rámci kampaně Display v několika městech ČR. V Litoměřicích navíc dlouhodobě podporují rozvoj obnovitelných zdrojů energie, a to například formou dotací pro soukromé osoby nebo plánovanou realizací unikátního geotermálního vrtu.

Město Litoměřice se dlouhodobě a systematicky snaží o podporu udržitelné energetiky na svém území. Konkrétní aktivity radnice směřují k posílení energetické nezávislosti města, ale také ke zvýšení informovanosti občanů o možnostech, jak dosáhnout energetických i finančních úspor v provozu veřejných i soukromých budov. Litoměřice se proto zapojují také do mezinárodních informačních kampaní zaměřených na úspory energie ve veřejných budovách a na podporu obnovitelných zdrojů energie.

Energetické štítkování budov

V Litoměřicích probíhá již třetím rokem kampaň DISPLAY, kterou připravila evropská asociace samospráv Energy Cities. Kampaň se zaměřuje především na informování veřejnosti o možnostech energetických úspor v městských budovách prostřednictvím velkoformátových energetických štítků, jejichž podoba vychází z povinného štítkování spotřebičů a nově i budov. Štítky či plakáty DISPLAY nicméně zahrnují i další informace o vlivu stavby na životní prostředí, možnostech energetických úspor a opatřeních, jimiž lze těchto úspor dosáhnout. V Litoměřicích již bylo za účasti veřejnosti takto oštitkováno 6 základních škol, jejichž žáci jsou v rámci výuky průběžně seznamováni s tématem úspor energie a využívání obnovitelných zdrojů energie. Tento projekt, který za ČR koordinuje Národní síť Zdravých měst, probíhá také např. v městské části Praha Libuš a Písnice či v Kopřivnici. (Více ke kampani DISPLAY viz <http://www.display-campaign.org>.)

Slavnostní odhalení energetického štítku DISPLAY u základní školy v Litoměřicích (zdroj: Zdravé město Litoměřice)

Město jde příkladem ve využívání obnovitelných zdrojů energie

Město Litoměřice využívá ve svých budovách ve značné míře **obnovitelné zdroje energie**. Solární panely pro ohřev teplé užitkové vody jsou instalovány na budovách základní školy Na Valech, azylového domu, Technických služeb města, dětského domova a městské hájovny. Dalšího alternativního zdroje energie – tepelných čerpadel – využívá budova Městského úřadu a také litoměřický krytý bazén.

Každoročně je z rozpočtu města vyčleněna kapitola na **dotace pro soukromé osoby**, které přecházejí na využívání obnovitelných zdrojů energie ve svých obydlích. Podporovány jsou solární kolektory pro ohřev vody, tepelná čerpadla i fotovoltaické panely na střeších budov. Žadatelé musí pro udělení dotace splnit několik podmínek, jako je upuštění od topení tuhými palivy, minimální velikost celkové absorpční plochy solárních panelů nebo řádné povolení pro instalace od stavebního úřadu, zahrnující souhlasná stanoviska všech dotčených orgánů. Díky dotačnímu programu radnice v Litoměřicích stále **roste podíl domácností, které využívají obnovitelných zdrojů energie**.

Unikátní geotermální vrt

K výraznému posílení energetické nezávislosti Litoměřic by v budoucnu měl přispět projekt **geotermálního vrtu**. V současné době se na základě pozitivních výsledků již realizovaného průzkumného vrtu připravuje podání pilotního projektu využití geotermální energie v Litoměřicích za finanční podpory Státního fondu životního prostředí ČR – Operačního programu životní prostředí a Evropské investiční banky. Samotný vrt by měl dosahovat maximální hloubky přibližně 5 km. V této hloubce se předpokládá teplota horniny okolo 178 stupňů Celsia, jež by umožnila ohřívat vhněnou vodu na požadovanou teplotu a tuto energii předávat na povrchu výměňkové stanici. Realizací geotermálního vrtu by mělo dojít k nahrazení dosavadní teplárny, která využívá fosilních paliv, zásobuje teplem přibližně třetinu obyvatel města a je největším statickým zdrojem znečišťování ovzduší ve městě. V budoucnosti se uvažuje rovněž o vybudování turbíny na výrobu elektrické energie, která by využívala přebytečnou energii v letních měsících či v době sníženého odběru tepla.

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/tema/udrzitelna-energetika/litomerice-podpora-vyuzivani-obnovitelnych-zdroju-energie>

- ✓ *Plány pro chodce přispívají k rozvoji ekologicky šetrné a zdravé dopravy*
- ✓ *Kdo chodí pěšky, lépe pozná město, ve kterém žije*
- ✓ *Místa pro pohybové aktivity zřízená pro konkrétní skupiny obyvatel*
- ✓ *Mladí lidé sami nejlépe vědí, jaké typy sportovišť využijí*

ŽENEVOU SE MŮŽETE PROJÍT PODLE „PLÁNU PRO CHODCE“ Ženeva

Švýcarské město Ženeva má svůj vlastní plán pěších tras, který obsahuje 10 tematických městských okruhů. „Plán pro chodce“ má za cíl podpořit chůzi jako způsob pohybu po městě a také umožnit lepší využití veřejných prostranství.

Plány pro chodce, vypracované Odborem urbanismu města Ženevy, jsou především komunikačním projektem, který má být **doplňkem ke konkrétním investicím** do městského mobiliáře a prvkům pro chodce ve městě. Projekt předkládá nový, **pozitivní a hravý pohled na chůzi** v městském prostředí a nabízí obyvatelům Ženevy pěší dopravu jako plnohodnotnou součást života ve městě.

Ke každému z tematických okruhů „Plánu pro chodce“ byla vytvořena **informační brožura**, která obsahuje mapu pro danou trasu a údaje o zajímavostech, které lze cestou vidět. Byl také vyhotoven celkový plán města, ve kterém je uvedena doba nezbytná pro přesun z jednoho místa na jiné při rychlosti chůze 5 km/h.

Co všechno nalezneme v Plánu pro chodce?

Ženevský Plán pro chodce zahrnuje deset informačních brožur o tematických pěších trasách s uvedením doby chůze z jednoho místa na jiné. Informační brožury a mapu s uvedenou dobou chůze je možné si stáhnout na adrese <http://www.ville-geneve.ch/promenades>. Každá brožura nese název jednoho z témat: „Od panství k panství“ – Téma: bývalá panství města, „Od památky k muzeu“ – Téma: historické a kulturní dědictví, „Od nábřeží k nábřeží, od perónu k perónu“ – Téma: parky a cestování, „Od města k městu“ – Téma: poznávání měst Ženeva a Carouge, „Po proudu řeky“ – Téma: břehy řeky Rhôny, „Odtud a odjinud“ – Téma: břehy řeky Arve, „Pohybem ke zdravému srdci“ – Téma: urbanismus, zdravý a životní prostředí, „Od historie k moderní době“ – Téma: urbanismus a architektura, „Od cedru k cedru“ – Téma: cedry ve městě, „O duchu Ženevy“ – Téma: mezinárodní organizace.

Byly také vytvořeny dvě informační brožury určené žákům ženevských škol a nazvané „Malý plán pro chodce“. Brožury jsou rozdělené pro jednotlivé části města (jedna brožura pro školy v Crêts-de-Champel a v Peschier, druhá brožura pro školy v Cité-Jonction, Plantaporrêts, Mail a v Carl-Vogt) a je možné si je stáhnout na internetové adrese: <http://www.ville-geneve.ch/themes/mobilite/pieton/petit-plan-pietons>.

Posledním výstupem Plánu pro chodce je kniha „Ženeva pěšky, 10 tematických okruhů“, která vyšla v roce 2008.

Zažít město jinak

Plán pro chodce chce dokázat, že pohybovat se po městě pěšky může být velmi často rychlejší a zejména zdravější než doprava autem. Veřejnost si však procházky oblíbila i proto, že jim ukazují městský prostor v novém světle. Informační brožury umožňují pohlížet na město z několika různých úhlů pohledu: historického, kulturního, zeměpisného nebo ekologického, a to vše prostřednictvím již navržených tras. Díky tomuto přístupu je tak možné své vlastní město poznat ještě lépe.

Značka plánu pro chodce na chodníku (zdroj: Město Ženeva, autorka fotografie: Martine Pasche)

Zastavení během procházky dle Plánu pro chodce (zdroj: Město Ženeva, autorka fotografie: Martine Pasche)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/mesto-zeneva-plan-pro-chodce-motivuje-k-prochazkam-po-meste>

MLADÍ LIDÉ V KOPŘIVNICI SE PODÍLEJÍ NA PLÁNOVÁNÍ SPORTOVIŠTĚ

Kopřivnice

Zájem obyvatel měst o pohybové aktivity se často liší podle toho, do jaké věkové skupiny patří. V Kopřivnici, kde má zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů dlouhou tradici, se rozhodli, že na nové podobě sportoviště by se měli podílet především jeho budoucí mladí uživatelé.

Na základě dotazníkového šetření se ukázalo, že mládež v Kopřivnici má velký zájem na **vybudování nového skateparku**. Postupně se mladí lidé stále více zapojovali do debat o výsledné podobě a poloze skateparku, který byl nakonec vybudován především s ohledem na jejich potřeby. **Účast na diskusních setkáních a zapojení mladých do debaty** o novém skateparku výrazně přispělo k tomu, že město Kopřivnice získalo na vybudování skateparku dotaci v rámci Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí ČR.

Zapojení kopřivnické mládeže do rozhodování o konečné podobě skateparku mělo řadu přínosů nejen pro spokojené mladé návštěvníky skateparku, ale také pro představitele města. Kopřivnice navíc získala **prostor s lepšími podmínkami pro organizátory preventivních, osvětových a sportovních akcí**. Hlavním přínosem akce je však podpora místní demokracie a skutečnost, že mladí lidé participují na budoucnosti města.

Co předcházelo vzniku nového skateparku?

První myšlenka byla zachycena prostřednictvím **dotazníkového šetření**, které provedlo Dětské zastupitelstvo Kopřivnice na základních školách. Následovalo **společné setkání** v únoru 2008, jehož cílem bylo zjistit základní skutečnosti: Co je hlavním problémem? Co by se mělo změnit? Toto setkání, připravilo rovněž Dětské zastupitelstvo, které ve spolupráci s Městem navrhlo i možné varianty řešení. V listopadu 2008 bylo svoláno navazující setkání, jehož náplní bylo projednat s mládeží výsledky práce. V následné diskusi bylo navrženo, aby se Město pokusilo najít dotační prostředky z externích zdrojů. Dle výše schválené dotace oslovilo firmy ke zpracování návrhů na rekonstrukci a s těmito variantami řešení přišlo opět mezi mladé.

Účast mladých lidí na veřejném projednávání podoby skateparku byla velkým oživením (zdroj: Zdravé město Kopřivnice).

Plakát na veřejné projednání ke skateparku (zdroj: Zdravé město Kopřivnice)

Žádost o finanční podporu projektu byla zaslána Ministerstvu životního prostředí v rámci 1. výzvy Revolvingového fondu, který poskytuje obcím a organizacím prostředky na realizaci místní Agendy 21. Po schválení dotace na projekt zaměřený mimo jiné také na **předávání informací (prožitkovou a jinou formou) o prevenci úrazů u dětí** mohlo následovat třetí setkání, kde přítomní rozhodovali o nejlepší ze tří předložených variant. Jejich názor byl pomyslným jazýčkem na vahách při konečném rozhodování rady města o dodavateli.

Umět naslouchat mladé generaci

Konkrétním hmatatelným výstupem celého procesu zapojení místní mládeže do rozhodování o dalším rozvoji města je tedy nové vybavení skateparku, jehož pořízení iniciovali a konečnou podobu ovlivnili sami mladí lidé z Kopřivnice. Důležitou zkušeností, která z tohoto projektu vyplynula, je potřeba naslouchat mladé generaci. Pokud se s touto generací naučí město dobře pracovat, **získá tím mladé lidi**, kteří budou v dospělosti ochotni přijít i na další setkávání týkající se dalších rozvojových témat města.

Nespornou výhodou při komunikaci s mladými lidmi je existence **Dětského parlamentu**, který komunikaci efektivně zprostředkuje. Osvědčilo se umístění plakátu k chystanému projednávání na webové stránky Dětského zastupitelstva, které se dále postaralo o „prokomunikování“ mezi svou věkovou generací. Plakát si mladí umístili na své blogy, které sdílejí s přáteli a známými nejen z Kopřivnice, tudíž se informace po síti dostala k těm správným lidem.

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/koprivnice-zapojeni-mladeze-v-ramci-komunitniho-planovani-mesta>

- ✓ *Nakupování v souladu s principy udržitelného rozvoje přináší řadu výhod*
- ✓ *Sociálně odpovědné poskytování služeb*
- ✓ *Udržitelná spotřeba má příznivý vliv na ekonomické fungování úřadu*
- ✓ *I městský úřad může získat certifikaci EMAS*

PŘÍRUČKA PRO ODPOVĚDNÉ EKOLOGICKÉ NÁKUPY VE ŠVÝCARSKÝCH KANTONECH ŽENEVA A VAUD

Kantony Ženeva a Vaud

Kantonální správy kantonů Ženeva a Vaud společně vytvořily příručku, která má za cíl uvést výrobu a spotřebu v podnicích a ve veřejné správě do souladu se zásadami udržitelného rozvoje.

Nákupy ve veřejném sektoru představují významný podíl hrubého domácího produktu nejen ve Švýcarsku. Vzhledem k tomu, že právě zde tento podíl dosahuje 10 % a odpovědné nakupování je tak **důležitým nástrojem při prosazování udržitelného rozvoje na místní úrovni v každodenní praxi**, rozhodla se kantonální správa kantonů Ženeva a Vaud pro vytvoření příručky k „**ekologickému nakupování**“. Tato příručka má za cíl, ať už v soukromém či veřejném sektoru, upozornit na možnosti odpovědnějšího nakupování a podpořit tzv. udržitelnou spotřebu. Skutečnost, že stát jde v tomto směru příkladem, je důležitá pro přechod na udržitelnější způsoby výroby nejen na lokální, ale i na globální úrovni.

Největší překážkou v oblasti odpovědného nakupování je **nedostatek informací o dostupnosti ekologických alternativ** ke konvenčním a běžně využívaným výrobkům. Materiály nebo výrobky šetrné k životnímu prostředí existují, ale nejsou nabízeny koncovými dodavateli právě kvůli nedostatku informací nebo vyšší ceně. Vyšší poptávka po ekologickém zboží může nakonec vést i ke snížení cen, zejména prostřednictvím hromadných nákupů.

Pracovníci veřejné správy, ale i podnikatelské subjekty mají díky švýcarským kantonům Ženeva a Vaud možnost se inspirovat **praktickou příručkou**, která radí, jak ekologicky nakupovat a také jak sociálně odpovědněji poskytovat služby. Příručka obsahuje nejen metodologii tzv. **ekologických nákupů**, ale také řadu informací o kritériích pro jednotlivé nákupy z hlediska pracovních podmínek zaměstnanců, zátěže pro životní prostředí, životnosti výrobků, dopravy, obalů a obchodních značek. Z příručky je tak možné se například dozvědět, jaké druhy papíru či kartonů jsou na trhu k dispozici z hlediska gramáže a vhodnosti pro jednotlivé způsoby využití, ale také s ohledem na životní prostředí.

Komu je příručka určena a jak vznikla?

Příručka je určena politikům a vedoucím pracovníkům firem a úřadů, ale také konkrétním osobám či oddělením zodpovědným za nákupy spotřebního materiálu či zařízení pro veřejnou správu či podniky. Doporučení uvedená v příručce obsahují jak **srovnání jednotlivých produktů**, tak i nákupní strategie, které je třeba si osvojit ve vztahu k dodavatelům. Uživatel získá například přehled o širší sortimentu kancelářského nábytku, a díky tomu se může snadněji rozhodnout při konkrétním nákupu.

Pracovní skupina pověřená vytvořením této příručky spolupracovala s odborníky z nejrůznějších oblastí, např. úředníky specializovanými na problematiku udržitelného rozvoje a hygieny (chemické a toxické aspekty), s právníky, kvůli zajištění právní stránky dokumentu, ale i s osobami odpovědnými za tyto nákupy.

Kde je možné příručku nalézt?

Příručka pro odpovědné ekologické nákupy vznikala v letech 2007 až 2009 a je všem zájemcům k dispozici buď v tištěné podobě nebo online ve francouzském jazyce na webových stránkách www.achats-responsables.ch. Kanton Vaud publikoval v červnu roku 2010 pro tyto webové stránky propagační brožuru nazvanou „Internetová příručka pro odpovědné ekologické nákupy“.

Ukázka z obrázkového doprovodu příručky (zdroj: Agenda 21 – Kanton Ženeva)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/kanton-zeneva-a-vaud-prirucka-pro-zelene-nakupovani>

SYSTÉMOVÝ PŘÍSTUP K EKOLOGIZACI PROVOZU MĚSTSKÉHO ÚŘADU

Uherské Hradiště a Chrudim

Chrudim je prvním městem v ČR, které obdrželo certifikát EMAS za splnění přísných podmínek environmentálního managementu. V Uherském Hradišti si zase nechali zpracovat akční plán ekologizace provozu městského úřadu a v roce 2009 a 2010 realizovali konkrétní opatření.

Město Uherské Hradiště se již v roce 2006 zapojilo do síťového projektu s názvem „Zelená pro Zlínský kraj – podpora principů MA21, environmentálního vzdělávání a osvěty, tvorba příkladů dobré praxe udržitelného rozvoje“. V rámci projektu byl o dva roky později zpracován a zastupitelstvem schválen Akční plán ekologizace provozu MěÚ Uherské Hradiště, který zahrnuje celkem **38 opatření v deseti tematických oblastech**: Papír a výrobky z něj, Kancelářské potřeby, Zařízení interiéru, Čištění a úklid, Hospodaření s vodou, Odpady, Spotřeba energie, Kancelářská technika, Stravování, občerstvení a Doprava.

Pro každé téma byli stanoveni odpovědní pracovníci, termín zahájení a dokončení, byl vyčíslen **odhad nákladů na realizaci včetně následných úspor**. Každý rok probíhá hodnocení akčního plánu za účasti zainteresovaných osob, následně je sepsána hodnotící zpráva. Byly pořízeny **nádoby na třídění odpadu**, které jsou rozmístěny na všech budovách městského úřadu, ale také např. skleněné džbány na vodu pro všechny odbory úřadu k využití při poradách a pracovních schůzkách.

Přínosy procesu ekologizace provozu úřadu

Ekologizace provozu organizace může při vhodně zvoleném postupu a struktuře opatření vést k **výrazným úsporám provozních nákladů**. Užitečná je podpora tajemníka městského úřadu, osvěta a dobrá informovanost mezi zaměstnanci. Jednotlivá **opatření nemusí být finančně náročná** a přitom se projeví při běžném provozu úřadu například v podobě elektronizace informačních systémů, nákupu ekologicky šetrnějších čisticích prostředků nebo úsporných žárovek.

V rámci přípravy ekologizace byly nejprve zkoumány příklady podobných projektů jinde. Posléze byl sestaven pracovní mikrotým pro ekologizaci (zelené úřadování), byla provedena analýza současného stavu ve všech oblastech hospodaření úřadu. Byla také zpracována studie ekonomické náročnosti zavádění vybraných opatření v budovách úřadu a potenciálu úspor díky zavedeným opatřením. Hned nato byla vybrána opatření pro první rok realizace a od roku 2009 jsou opatření, zahrnutá v Akčním plánu ekologizace provozu MěÚ, **vázána na rozpočet**.

V roce 2009 byla Městskému úřadu Uherské Hradiště udělena za systémový přístup při ekologizaci provozu úřadu Cena Ministerstva vnitra ČR za inovaci ve veřejné správě.

Umístění košů na odpady na chodbě hlavní budovy Městského úřadu Uherské Hradiště (zdroj: Zdravé město Uherské Hradiště)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/misto/uherske-hradiste-systemovy-pristup-k-ekologizaci-provozu-meu-uherske-hradiste>

Další tip:

Chrudim: první město v ČR, jehož úřad se může pochlubit certifikací EMAS

Na Městském úřadě Chrudim se podařilo zavést systém environmentálního řízení EMAS (Eco-Management and Audit Scheme), který dokládá ekologicky šetrný provoz úřadu a zavádí do procesů rozhodování a řízení úřadu kritérium dopadu jeho činností na životní prostředí s cílem tyto dopady minimalizovat. Chrudim jako vůbec první město v ČR, jehož úřad obdržel certifikaci EMAS, získala v roce 2009 za tuto aktivitu rovněž Cenu Ministerstva vnitra za inovaci ve veřejné správě. V Chrudimi tedy při ekologizaci provozu úřadu oproti aktivitám Uherského Hradiště zvolili postup, který má pro organizace i podnikatelské subjekty jednotná kritéria.

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/misto/chrudim-zavadeni-systemu-emas-na-mestskem-urade-chrudim>

- ✓ *Po padesátce aktivní život zdaleka nekončí*
- ✓ *Ztráta zaměstnání nebo odchod do důchodu nemusí způsobit snížení aktivity*
- ✓ *Sportem ku zdraví i v seniorském věku*
- ✓ *Osvědčeným receptem je zapojení dalších generací do seniorských aktivit*

PODPORA ZDRAVÍ PO PADESÁTCE

Švýcarské frankofonní kantony

Lidé nad padesát let věku často čelí složitým životním situacím spojeným se ztrátou zaměstnání či odchodem do důchodu. Zdraví a dobrá tělesná kondice jsou základními předpoklady k tomu, jak zůstat i po padesátce aktivní. Švýcarské frankofonní kantony mají k dispozici několik programů zaměřených na propojení oblastí práce a zdraví starších lidí.

Tělesné a duševní zdraví seniorů je klíčové pro jejich zaměstnatelnost či možnost opětovného zařazení na trh práce a pro jejich produktivitu. Proto je důležité **přizpůsobit pracoviště potřebám pracovníků seniorského věku**, zprostředkovat školení pro udržení jejich tělesné a duševní kondice prostřednictvím nenáročných cvičení či procvičování paměti a přidělovat seniorům úkoly odpovídající jejich věku, jako je třeba zaškolení mladých či nových kolegů.

Ve frankofonních kantonech Švýcarska probíhá **program „Zdraví po padesátce“**, jehož posláním je **podpora zdraví ve vztahu k zaměstnání**. Program se snaží ovlivnit faktory, které mají na zdraví rozhodující vliv a zahrnují především životní situace ve vztahu k práci: pracovní podmínky, ztráta zaměstnání a odchod do důchodu. Posláním programu je vytvořit prostředí příznivé pro zdraví, a to cestou ovlivňování veřejných politik či legislativních opatření a dále pomocí nejrůznějších projektů na podporu zdraví při práci a posilování tělesné a duševní kondice u lidí nad 50 let. V rámci programu bylo uskutečněno **12 inovativních projektů**, které ukázaly nové možnosti propojení oblastí práce a zdraví.

Prevence nezaměstnanosti

Pilotních projektů, které měly omezit **vliv nezaměstnanosti na zdraví**, se v rámci rekvalifikačních kurzů zúčastnilo na sto osob. Tyto projekty zahrnovaly fyzické aktivity (gymnastika, masáže), ale také třeba skupinové stravování, společné diskuse nebo organizaci „Týdne zdraví“. Na konci se účastníci kurzů lépe cítili, získali sebedůvěru a tím i větší naději na získání zaměstnání.

Jednotlivým úřadům práce a organizacím zabývajícím se opětovným zařazením pracovníků na trh práce byla předložena různá opatření na podporu zdraví a zařazení osob v důchodovém věku do pracovního procesu. Přímo ve firmách a v podnicích se konaly **také semináře k tématu odchodu do důchodu**. Jejich cílem bylo posílit téma tělesného a duševního zdraví u lidí, kteří opouštějí po dlouhých letech své zaměstnání.

Na pracovištích ve veřejném sektoru proběhly ankety a lékařské prohlídky, jejichž záměrem bylo určit faktory příznivě působící na zdraví a naopak faktory rizikové. Kvůli zvýšení informovanosti pracovníků o zdravotní problematice byl vypracován **katalog ukázkových opatření** v oblasti ochrany zdraví na pracovišti. Rovněž byl vytvořen normativní rámec pro prevenci mobbingu (šikana na pracovišti). Byly také navrženy zdravotní ukazatele, které jsou doplňkovým nástrojem při hodnocení podniků.

Spolupráce mezi švýcarskými kantony v oblasti podpory zdraví

Pro program „Zdraví po padesátce“ je charakteristické, že všechna příbuzná témata – práce, nezaměstnanost a důchod – jsou pojata jako **vzájemně se doplňující celek** a v tomto duchu jsou také zpracována.

Zdravá strava je nezbytná v každém věku! (zdroj: Equiterre)

Jezdit o práci na kole je dobré pro zdraví! (zdroj: Equiterre)

Hlavní důraz je kladen na zdraví a vzájemnou spolupráci mezi švýcarskými kantony (regiony) při realizaci programu a na mezioborový přístup propojující práci s podporou zdraví. K hlavním překážkám při realizaci programu „Zdraví po padesátce“ patřil obtížný přístup k údajům, odmítavý postoj podniků k účasti na projektech nebo realizaci konkrétních návrhů.

Informace o programu byly poskytnuty především veřejným institucím v rezortu práce a zdraví, a to zejména zveřejňováním výsledků na internetu. Všechny 12 projektů programu a příslušná dokumentace jsou k dispozici ve francouzském jazyce na internetové adrese www.50plussante.ch. Na programu spolupracovaly frankofonní švýcarské kantony zapojené spolupracující v rámci tzv. Konference frankofonních kantonů pro zdravotnictví a sociální věci a také Švýcarská národní nadace na podporu zdraví (stránky v anglickém jazyce: www.gesundheitsfoerderung.ch).

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/svycarsko-zdravi-po-padesatce-konference-frankofonnich-kantonu-o-zdravotnictvi-a-socialnich-vecech>

SPORTOVNÍ HRY SENIORŮ

Mladá Boleslav

V Mladé Boleslavi se v roce 2010 již potřetí konaly Sportovní hry seniorů, které mají za cíl podpořit pohybové aktivity obyvatel vyššího věku. Do organizace akce se zapojují jak senioři, tak dobrovolníci z řad žáků základních a středních škol.

Sportovní hry seniorů se v Mladé Boleslavi konaly poprvé v roce 2008, a soutěže se odehrávaly průběžně po dobu několika měsíců. V dubnu probíhaly atletické disciplíny, v červnu turistická část, v září plavecká část a slavnostní vyhlášení výsledků. V roce 2009 byly všechny disciplíny sdruženy do jednoho týdne, což se ukázalo jako krok správným směrem, soutěží se zúčastnila téměř stovka seniorů, což je dvakrát více než v roce 2008.

Úspěch akce v roce 2009

Příprava zářijových Sportovních her seniorů v roce 2009 začala již v únoru. Pro úspěch akce bylo klíčové zapojení sponzorů. K pozitivnímu obrazu druhého ročníku her přispěla také **speciální hymna a profesionálně zpracované logo**. Na obou těchto symbolech Sportovních her seniorů se podíleli sami senioři, kteří se účastnili také soutěží. Největší zájem byl, podle očekávání, o turistickou část. K hladkému průběhu Sportovních her seniorů významně přispělo **zapojení dobrovolníků a žáků základních a středních škol**.

Zahájení akce v roce 2009 se zúčastnili významní hosté z Ministerstva zdravotnictví ČR a Krajské hygienické stanice Středočeského kraje a také představitelé vedení města. Zahajovací i zakončovací ceremoniál byly pojety velmi slavnostně, což přispělo k vysoké prestiži akce.

Tradice pokračuje

Třetí ročník Sportovních her seniorů se konal v září roku 2010. Připraveny byly opět tradiční disciplíny – plavání, turistika, lehká atletika. Navíc přibyla v roce 2010 i cyklistika a tenisový turnaj. Sportovní hry seniorů byly tentokrát sdruženy do tří soutěžních dnů. Senioři měli opět příležitost k aktivnímu sportování a hlavně k porovnání svých fyzických i psychických sil s ostatními. Touto zajímavou aktivitou se navíc inspirovala další města v České republice.

Sportovní hry seniorů jsou financovány z rozpočtu města, v roce 2009 činily náklady 90 tis. Kč. Akci by do budoucna prospělo zapojení sponzorů, kteří by se na financování Her podíleli.

Účastníci Sportovních her seniorů v Mladé Boleslavi jsou připraveni na startu (zdroj: Zdravé město Mladá Boleslav)

Vztyčování vlajky při slavnostním zahájení Sportovních her seniorů v roce 2009 (zdroj: Zdravé město Mladá Boleslav)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/tema/zdrave-a-aktivni-starnuti-seniorske-aktivity/mlada-boleslav-sportovni-hry-senioru>

- ✓ *Udržitelný urbanismus a využití jednoduchého softwarového nástroje*
- ✓ *Stanovení vhodných sociálních kritérií v oblasti bydlení je mnohdy složitější než vymezení environmentálních či ekonomických limitů*
- ✓ *Regenerace a revitalizace městského centra prospěje obyvatelům i návštěvníkům*
- ✓ *Jak zklidnit dopravu v historickém centru města a zachovat genia loci?*

JAK VYTVÁŘET UDRŽITELNÉ MĚSTSKÉ ČTVRTĚ?

Švýcarská konfederace, Kanton Vaud, Město Lausanne

V oblasti urbanismu byl ve Švýcarsku k odhalování silných a slabých stránek stavebních projektů či projektů regenerace celých čtvrtí nově otestován a využit softwarový nástroj. Nástroj i samotný proces zohlednil tři pilíře udržitelného rozvoje a výrazně se soustředil na sociální kritéria.

Díky spolupráci Federálního úřadu pro územní rozvoj, Federálního úřadu pro energii, Kantonu Vaud, Města Lausanne a mezikomunální struktury pro plánování územního rozvoje pro oblast Ouest lausannois byl vytvořen specifický **urbanistický nástroj** nazvaný „Udržitelné čtvrtě II“. Jeho účelem není certifikace či jiné získání značky kvality, cílem je dosažení **optimalizace urbanistických projektů** po celou dobu trvání jednotlivých etap. Flexibilní softwarový nástroj lze adaptovat na všechny fáze projektu – od plánování a zahájení stavebních prací až po samotné řízení čtvrti.

Univerzální nástroj pro celou Švýcarskou konfederaci („Udržitelné čtvrtě I“) byl testován na **4 pilotních čtvrtích** ve městech Curych, Basilej, Neuenberg a Ženeva s cílem zjistit, zda odpovídá potřebám uživatelů. Pro oblast Ouest lausannois byl pak vytvořen navazující nástroj „Udržitelné čtvrtě II“.

Udržitelný urbanismus – využití softwarového nástroje, postupy, přínosy

Softwarový urbanistický nástroj s názvem „Udržitelné čtvrtě II“ požaduje především stanovení kvantitativních mezí, tedy limitních hodnot v souladu se stávajícími normami. Pro oblast životního prostředí normy již existovaly, obtížné však bylo stanovit limitní **sociální kritéria**, neboť toto téma není v tomto ohledu ve Švýcarsku dosud legislativně upraveno. Bylo tedy nezbytné vycházet z odborných podkladů i doporučení a spolupracovat s odborníky z oblasti sociálních věd a podpory zdraví.

Řídící skupina pro vytvoření nástroje byla složena ze **zástupců všech institucionálních úrovní** od komunální přes regionální po národní, aby došlo k propojení strategické vize se skutečnou povahou terénu. Zástupci institucí veřejné správy, kterých se projekty udržitelných čtvrtí přímo dotýkají, se okamžitě stali partnery projektu. Zájem Kantonu Vaud a Města Lausanne byl o to větší, že se už společně podílely na vytvoření podobného nástroje na téma udržitelné výstavby. Zásadní význam měla také skutečnost, že bylo možné opřít se o **technický a multidisciplinární tým** složený ze sociologů, geografů, inženýrů, urbanistů a ekonomů.

Nástroj pro celou Švýcarskou konfederaci „Udržitelné čtvrtě“ je popsán ve francouzském, německém a italském jazyce na internetové stránce www.quartiersdurables.ch. Na stránkách www.smeo.ch je ve francouzském jazyce k dispozici samotný softwarový nástroj „Udržitelné čtvrtě II“ pro oblast Ouest lausannois. Asociace Equiterre vytvořila k nástroji informační materiály „Přes udržitelné čtvrti k udržitelnému městu“ (2008) a „Čtvrti: klíčové měřítko udržitelnosti města“ (2010).

„Udržitelná čtvrt“ v Basileji (zdroj: Equiterre)

„Udržitelná čtvrt“ ve městě Emmen (© Dreier Frenzel – Architecture & Communication)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/svycarsko-pres-udrzitelne-ctvrti-k-udrzitelnemu-mestu>

„PROMĚNY V ČASE – ČAS PROMĚN“ – REGENERACE A REVITALIZACE MĚSTSKÉHO CENTRA

Šternberk

V letech 2005 až 2006 proběhla regenerace a revitalizace centra města Šternberk, která měla za cíl zkvalitnit životní prostředí a zatraktivnit veřejná prostranství pro obyvatele i návštěvníky města. Projekt, který zahrnoval i zklidnění dopravy a zvýšení bezpečnosti chodců, získal několik významných ocenění.

Díky dotacím ze Společného regionálního operačního programu se ve Šternberku podařilo opravit centrální část města, která je památkovou zónou, a přizpůsobit ulice a veřejná prostranství potřebám obyvatel a návštěvníků města. Po ukončení realizace se jméno města dostalo do republikového povědomí díky 2. místu v celé ČR při hodnocení projektu, umístění mezi třemi nejlepšími v soutěži Historické město roku 2006 a 1. místu v soutěži Cesty městy 2007 za opatření ke zklidnění dopravy.

Štěstí přeje připraveným

Město Šternberk využilo šance k získání dotací, které nabízel Společný regionální operační program. Bez těchto příspěvků by bylo možné financovat z rozpočtu města jen malou část provedených prací. Městu se osvědčilo mít v zásobě vždy několik projektů, aby bylo připraveno žádat o případné dotace. Na financování projektu revitalizace městského centra se podílela Evropská unie 67 mil. Kč, Česká republika prostřednictvím Ministerstva pro místní rozvoj cca 11 mil. Kč a Město Šternberk cca 17 mil. Kč. Dotace z Evropské unie byla získána prostřednictvím Společného regionálního operačního programu v rámci priority programu 2: Regionální rozvoj infrastruktury a opatření priority 2.3: Regenerace a revitalizace vybraných měst.

Realizace samotných opatření byla rozdělena do čtyř dílčích etap

Práce v **Bezručově ulici** zahrnovaly vybudování nové komunikace, parkovacích zálivů a chodníků mezi stávající zástavbou v celém profilu ulice. Hlavním účelem bylo zklidnění dopravy v centru města a upřednostnění chodců rozšířením chodníků a ploch pro pěší. Snahou přitom současně bylo přiblížit se co nejvíce i k pravděpodobné původní dispozici prostoru jako význačného tržního místa, ležícího v místě původní trhové vsi a následně tzv. Široké ulice.

Cílem rekonstrukce **Hlavního náměstí a ulice Radniční** byla komplexní revitalizace tohoto významného urbanistického prostoru a obnovení jeho společenské a shromažďovací funkce. Součástí nového řešení náměstí je nová kašna a objekt, který by měl evokovat proud času.

V rámci rekonstrukce **Horního náměstí** je upravena stávající dopravní situace tak, aby byly jednoznačně vymezeny koridory a plochy pro dopravu a odděleny od širokých ploch pro pěší. Požadavkem je především vrátit náměstí reprezentativní a společenskou funkci v návaznosti na památkově chráněné dominanty města, především Hrad Šternberk, kostel, bývalý augustiniánský klášter a restaurovaný mariánský sloup při současném zajištění dopravní obslužnosti a bezpečnosti.

Objekt **bývalého Augustiniánského kláštera** je majetkem Města Šternberk. Technický stav kláštera byl natolik špatný, že bylo nutno přistoupit k jeho záchraně. Město zahájilo v roce 1999 stavební práce, které jsou z části financovány z programu Ministerstva kultury ČR Záchrana architektonického dědictví a z rozpočtu města. Monumentální areál je vzhledem k celkovému stavebnímu stavu využíván aktivně, ale pouze sezónně pro škálu uměleckých aktivit.

Podrobné informace jsou k dispozici na internetové stránce projektu v rámci oficiálních stránek Města Šternberk.

Bezručova ulice nabízí po revitalizaci více prostoru chodcům (zdroj: Město Šternberk)

Nová kašna oživila náměstí ve Šternberku (zdroj: Město Šternberk)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/sternberk-quotpromeny-v-case-cas-promenquot-regenerace-a-revitalizace-mestskeho-centra>

- ✓ *Vliv na zdraví lze hodnotit podobně jako vliv na životní prostředí*
- ✓ *Zdraví obyvatel patří mezi základní předpoklady udržitelného rozvoje*
- ✓ *Mezinárodní strategii v oblasti podpory zdraví lze úspěšně použít i v regionech*
- ✓ *Koncepce pomáhá vybírat projekty k finanční podpoře*

HODNOCENÍ VLIVU NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Švýcarsko

Hodnocení dopadu chystaných projektů na zdraví obyvatel je ve Švýcarsku běžným procesem. Flexibilní víceoborovou metodou lze hodnotit vliv strategií a politik, ale také konkrétních projektů v oblasti urbanismu či dopravy.

Ve Švýcarsku je využíván nástroj pro hodnocení veřejných projektů a strategií na zdraví obyvatel (Health Impact Assessment – HIA), který funguje na podobném principu jako hodnocení záměrů z hlediska jejich vlivu na životní prostředí (Environmental Impact Assessment – EIA). **Proces HIA zahrnuje aspekty fyzické, duševní i sociální kondice či pohody** a lze jej charakterizovat jako kombinaci řízení, metod a nástrojů, kterými může být opatření hodnoceno podle potenciálních vlivů na zdraví populace a rozvržení těchto vlivů uvnitř populace. Opatřením se rozumí politika, program nebo přímo konkrétní projekt.

Zdraví a udržitelný rozvoj

Pojem zdraví v rámci nástroje HIA se velmi **blíží myšlence udržitelného rozvoje**. HIA je doplňkovým nástrojem k ostatním stávajícím nástrojům, jako je třeba studie dopadu na životní prostředí (EIA), neboť obsahuje lidské a sociální aspekty. Je důležité ukázat, že právě nezdravotní faktory – „sociální, ekonomické a environmentální determinanty“ – mají významný vliv na zdraví, ať už přímý nebo nepřímý. V rámci procesu HIA se přistupuje k pojmu zdraví jako k mezioborovému fenoménu.

Proces HIA **přispívá ke snížení sociálních nerovností ve zdraví**, které souvisejí s objektivními životními podmínkami v rámci sociálního života a životního prostředí. Proces, který v konkrétních případech může trvat mezi 3 a 12 měsíci a stojí přibližně 20 tis. až 100 tis. švýcarských franků, zahrnuje i témata, jako je kvalita ubytování ve městech, hluk, znečištění, sociální vazba, regionální a místní služby atd. Proces HIA má ve Švýcarsku institucionální a zároveň vědecký aspekt. Díky tomu umožňuje **integrovat sociální rozměr** a další kvalitativní aspekty do zákonů a ekonomických projektů a **do městského a územního plánování**, které jsou spíše kvantitativního rázu.

Základní průvodce hodnocením dopadů na zdraví a další informační zdroje

K procesu HIA bylo zpracováno několik studií. Nejdůležitější publikace s názvem „Základní průvodce hodnocením dopadu na zdraví ve Švýcarsku“ poskytuje základní poznatky, které umožňují pochopit teoretické základy nástroje HIA. Studie rovněž popisuje švýcarské příklady využití HIA ve veřejné správě. Studii lze ve francouzském jazyce volně stáhnout na stránce http://www.impactsante.ch/pdf/Guide_eis_francais_2010_final_de_chez_final_6-4-10.pdf.

Jako příklad projektu, který prošel procesem HIA, lze uvést případovou studii „Obnova starého bytového fondu v kantonu Jura“. Cílem studie bylo prozkoumat potenciál obnovy města Porrentruy po stránce podpory zdraví a udržitelného rozvoje. Studie je dostupná na internetové stránce http://www.impactsante.ch/pdf/EIS_Porrentruy_2007.pdf.

Problematicke HIA obecně se uceleně věnuje anglická webová stránka „The HIA gateway“, která obsahuje příklady nástrojů, případové studie a ostatní publikace realizované v různých státech. Stránku naleznete zde: http://www.apho.org.uk/default.aspx?QN=P_HIA.

Proces HIA dokládá, že dopad konkrétních záměrů na zdraví obyvatel lze změřit (zdroj: Equiterre)

Vliv hodnocených záměrů na lidské zdraví v rámci procesu HIA může být často pozitivní (zdroj: Equiterre)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/svycarsko-hodnoceni-dopadu-na-zdravi-hia>

DOKUMENT ZDRAVÍ 21 PRO KRAJ VYSOČINA

Kraj Vysočina

V roce 2008 byl zastupitelstvem kraje Vysočina schválen koncepční dokument Zdraví 21 pro kraj Vysočina na období let 2008–15. Dokument vypracovaný ve spolupráci s odbornými partnery vychází z obdobného mezinárodního i národního programu a zavádí jej do praxe regionu.

V souladu s hlavními cíli Projektu Zdravý kraj Vysočina, mezi něž patří spolu se zaváděním a sledováním udržitelného rozvoje i systémové zlepšení kvality života a zdraví obyvatel v kraji, byla v roce 2007 ustavena pracovní skupina pro tvorbu dokumentu Zdraví 21 pro Vysočinu. Do této skupiny byli nominováni zástupci významných partnerů – Krajské hygienické stanice, Státního zdravotního ústavu, odboru zdravotnictví krajského úřadu, zdravotní komise Rady kraje Vysočina. Základem pro tvorbu nového dokumentu byl materiál „Zdravotní stav obyvatel kraje Vysočina“, zpracovaný Státním zdravotním ústavem. Dalším podkladem byl vládou schválený národní program ZDRAVÍ 21.

Materiál Zdraví 21 pro kraj Vysočina vychází ze základní teze, že **všechna onemocnění uvedená v prioritách, poruchy zdraví, případně problémy a zdravotní rizika jsou** takzvané **preventabilní**, tedy lze je pozitivně ovlivňovat a jejich vzniku lze aktivně předcházet. K tomu by měla pomoci právě realizace a podpora konkrétních aktivit zahrnutých do dokumentu, které by měly být stěžejními při zlepšování úrovně jednotlivých priorit. Aby materiál opravdu řešil konkrétní problematická místa právě v kraji Vysočina, bylo na základě výše uvedené analýzy zdravotního stavu vybráno celkem 8 priorit z celkových 21 cílů programu Zdraví 21. Reálně se očekávalo, že přímá finanční podpora ze strany kraje se bude v nejbližších 2–3 letech týkat vybraných aktivit ve dvou, maximálně třech prioritách. Pro období 2008–09 tak byl zpracován AKční plán a k přímé finanční podpoře v rámci Fondu Vysočiny byly vybrány dvě aktivity: **Zdravé stravování a Prevence dětských úrazů**.

Vybrané grantové programy Fondu Vysočiny na podporu Zdraví 21

V roce 2008 byl tedy vyhlášen grantový program zaměřený na **prevenci dětských úrazů** ve školách, na zvyšování standardu zdravotních a sociálních služeb a prevence zdravotních a sociálních rizik. Cílem programu byla prevence dětských úrazů a podpora a propagace používání ochranných pomůcek. V rámci programu byla poskytnuta podpora 21 projektům v celkové výši 693.914,- Kč.

Program na podporu **zdravého stravování ve školách** měl za cíl zlepšit informovanost a povědomí mladé generace, učitelů, pracovníků školních stravoven a rodičů o zdravé výživě, která následně povede k dodržování zdravého životního stylu. Podpora byla poskytnuta 12 projektům v celkové výši 361.487,- Kč.

Dalším finančním nástrojem pro podporu aktivit v oblasti naplňování uvedených cílů jsou „Zásady Zastupitelstva kraje Vysočina pro poskytování **dotací na podporu naplňování a propagace principů místní Agendy 21 a Zdraví 21** v kraji Vysočina“. Zásady umožňují obcím, městům, mikroregionům a školám získat finanční prostředky například pro zajištění kampaní, setkání s veřejností, soutěže, přípravu a tisk osvětových a informačních materiálů, environmentální výchovu a vzdělávání ve školách.

Mezi další relevantní programy kraje, které podporují cíle stanovené ve Zdraví 21 kraje Vysočina patří např. program **Prevence kriminality**, sloužící k podpoře a motivaci obcí, nestátních neziskových organizací, škol a školských zařízení zřizovaných obcemi a krajem Vysočina při realizaci specifických programů prevence kriminality na úrovni primární, sekundární a terciární prevence. Podpora byla v roce 2008 poskytnuta 20 projektům v celkové výši 1.999.669,- Kč.

Dalším takovým programem je např. **Vysočina bez bariér 2008**, který zahrnoval zejména finanční podporu obcí, městysů a měst při zpracování generelů bezbariérových tras na jejich území. Podpora byla přidělena 17 projektům v celkové výši 1.742.246,- Kč. Bližší informace o programu lze nalézt na stránkách www.kr-vysocina.cz.

- ✓ *Příměstský park jako protiváha města*
- ✓ *Praktická ochrana přírody přispívá k ekologickému povědomí občanů*
- ✓ *Tradice vinařství živí místní obyvatele a láká turisty*
- ✓ *Cyklotrasy pro šetrnou turistiku i pro cesty do zaměstnání*

PŘÍMĚSTSKÝ PŘÍRODNÍ PARK

Město Lausanne, Kanton Vaud

V bezprostřední blízkosti švýcarského města Lausanne byl zřízen „Příměstský přírodní park“, jehož hlavním posláním je ukázková ochrana přírody a krajiny. Park přispívá ke zvýšení informovanosti obyvatel města o problematice ochrany životního prostředí.

Příměstský přírodní park leží asi 20 km od centra aglomerace města Lausanne, v blízkosti oblasti s vysokou mírou urbanizace. Z centra města je park **snadno přístupný veřejnou dopravou**, navíc leží téměř ve stejné nadmořské výšce jako město Lausanne. Park se rozkládá na ploše více než 6 km² a je rozdělen na centrální zónu a několik periferních zón.

Účelem centrální zóny parku s rozlohou nejméně 4 km² je především **ochrana přírody a krajiny**. Přístup veřejnosti do této oblasti je regulován a neprobíhá zde žádná výrobní ani jiná lidská činnost jako např. myslivost či rybaření. Také v periferních zónách je kladen důraz na ochranu přírody a krajiny, ale současně je cílem těchto zón také **zvýšení informovanosti občanů o problémech životního prostředí**. Veškerá zemědělská či stavební činnost, která by přírodní prostředí parku znehodnotila, je zakázána.

Park splňuje přísná kritéria

Aby příměstský přírodní park získal osvědčení od Federálního úřadu pro životní prostředí a měl tak nárok na finanční dotace, musí splňovat určité požadavky. Park se musí prokázat např. vysokou kvalitou přírody a krajiny vyplývající z rozmanitosti původních rostlinných a živočišných druhů a jejich přírodních stanovišť, jedinečnost venkovské krajiny nebo tradiční architektury. **Park by měl prokázat, že je pro region důležitý a atraktivní** a že si vzhledem k jeho poslání zaslouží finanční pomoc. Přírodě blízké zóny parku by měly sloužit k poznávání přírody a zlepšování kvality života obyvatel města.

Do realizace příměstského přírodního parku byly kromě Federálního úřadu pro životní prostředí zapojeny také další složky veřejné správy včetně Města Lausanne a Kantonu Vaud. Projekt byl financován jak z vnitřních, tak z vnějších zdrojů. Jednotlivé institucionální složky veřejné správy (konfederace, kanton) podporují vznik příměstského přírodního parku nejen finančně, ale také poskytováním pomoci v oblasti zemědělství či ekologie. Řídící orgán parku složený ze zástupců obcí, podnikatelských subjektů a nevládních organizací poskytuje 20 % potřebných financí a také věcné dary ve výši 15 %.

Přírodní park jako nástroj udržitelného rozvoje na místní úrovni

Rizika spojená s rozrůstajícími se aglomeracemi a metropolizací území jsou hlavními důvody, které podnítily vytvoření příměstského přírodního parku. Vytvoření parku účinným způsobem definuje režim ochrany přírodního bohatství a zahajuje **novou formu územní správy**, která se vyznačuje výzvou k zodpovědnosti a účasti nejrůznějších subjektů ze soukromé či veřejné sféry na udržitelném řízení parku. Označení „Park“ vede k posílení přírodní a kulturní specifčnosti daného území a k využití ekonomického, energetického a rekreačního potenciálu. Příměstský přírodní park umožňuje řídit jak hospodářský rozvoj, tak **zachování přírodních zdrojů** v rámci aglomerace.

Politika životního prostředí spadá ve Švýcarsku do odvětvových politik, kam patří také politika energetická, hospodářská, turistická apod. Řízení parku vyžaduje koordinaci jednotlivých politik a **spolupráci se soukromými subjekty**, které mají v okruhu parku své vlastní zájmy. Tento způsob řízení umožňuje definovat nový režim ochrany přírodního dědictví a zároveň představuje novou podobu územní správy za účasti různých aktérů.

Všechny dokumenty související s jednotlivými etapami koncepce a vzniku parku jsou k dispozici v angličtině na webových stránkách Federálního úřadu pro životní prostředí: <http://www.bafu.admin.ch/paerke/04405/05793/index.html?lang=en>. Náklady projektu se pohybují v řádu několika stovek tisíc švýcarských franků.

Příměstský přírodní park v blízkosti města Lausanne (zdroj: Equiterre)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/kanton-vaud-primestsky-prirodni-park>

MORAVSKÉ VINAŘSKÉ STEZKY

Mikroregion Hodonínsko

Již od roku 1997 je budována na jižní Moravě síť stezek určených zejména cyklistům, kteří se vydávají za místními krásami a vínem. Moravské vinařské stezky jsou dlouhodobým projektem rozvoje vinařství a ukázkovým příkladem udržitelné venkovské turistiky.

Cílem projektu „Moravské vinařské stezky“ je ochrana přírody a krajiny, ale také ochrana kulturního dědictví spojeného s pěstováním vína. Díky rozvoji šetrné turistiky mají malí vinaři větší šanci na zachování svých sklepů a vůbec celého řemesla.

Hlavní trasa Moravských vinařských stezek vede ze Znojma do Uherského Hradiště a měří 245 km. Na ni se připojuje deset stezek, které vedou po jednotlivých vinařských oblastech. **Mapa Moravských vinařských stezek** byla vydána v ediční řadě cyklistických map a její textová příloha obsahuje soupis cílů a služeb, včetně vybraných vinných sklepů, vinoték a vinařských společností.

Historie projektu vinařských stezek

Myšlenka „vinařských parků“ v lokalitách nejhezčích a neznámějších vinných sklepů na jižní Moravě se objevila již v roce 1997. Ještě téhož roku vzniklo Sdružení vinařských obcí jižní Moravy, jemuž byly přiděleny dotace na rozvoj vinařské turistiky z Programu PHARE. Postupně se spolupráce rozšiřovala na další partnery a ze spolupráce vinařských obcí se zrodila síť cyklistických stezek – Moravské vinařské stezky.

Od roku 2006, kdy byl schválen Generel cyklostezek Mikroregionu Hodonínsko, se intenzivně pracuje na investiční přípravě sítě kvalitně upravených cyklistických stezek v okolí Hodonína. V roce 2010 mikroregion pracuje na celkem 13 jednotlivých úsecích, většinou na nejkratších spojnicích mezi obcemi. Mikroregion klade důraz na lehce udržovatelné povrchy a zejména **bezpečnost lidí denně dojíždějících do zaměstnání**. Připravovaná síť cyklostezek volně navazuje na stávající Moravské vinařské stezky, prioritně se však řeší odklonění cyklistů z vysoce frekventovaných silnic II. a III. třídy.

Generel cyklostezek Mikroregionu Hodonínsko – satelitní mapa (zdroj: Mikroregion Hodonínsko)

Financování vinařských stezek

Finanční zdroje na zajištění investiční přípravy jsou řešeny v rámci rozpočtového opatření mikroregionu a jiných dotací či grantů. Částka na investiční přípravu překročila 2 mil Kč. Proto, aby se aktivity naplnily a projekt byl dotažen do zdárného konce, je potřeba investovat do samotné realizace výstavby, která je v současnosti rozpočtována na cca 100 mil Kč.

Před zahájením investiční přípravy bylo nutné **zjistit majetkoprávní vztahy**, aby nedocházelo ke zbytečnému protahování příprav mnohdy složitými a zdlouhavými výkupy pozemků. Přípravy bylo nutné dále konzultovat s dotčenými orgány a zejména s orgány ochrany životního prostředí, a to krajské i národní úrovně. Nezbytné je brát v úvahu biologické posudky a hodnocení, hydrogeologické posudky, hodnocení NATURA 2000 aj.

Moravská vinařská stezka Podluží

V roce 2008 se Město Hodonín ve spolupráci s Nadací Partnerství podílelo na údržbě Moravské vinařské stezky Podluží. Při údržbě byly objeveny staré úvozové cesty, které se díky kladnému přístupu obce podařilo vyčistit a zprovoznit. Dnes lokalita funguje jako oddechová zóna. Vinařská stezka Podluží je dlouhá celkem 115 kilometrů s maximálním převýšením 80 metrů.

Více informací o projektu Moravské vinařské stezky naleznete na internetové stránce www.stezky.cz.

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/hodonin-moravske-vinarske-stezky>

- ✓ *Zdravé stravování není otázkou peněz*
- ✓ *Naučit se „zdravě“ nakupovat i vařit může každý*
- ✓ *„Žeru to!“ Aneb jak středoškolákům zatraktivnit zdravou výživu*
- ✓ *Zdravé stravování – téma také pro seniory a zdravotně postižené*

SOCIÁLNĚ ZNEVÝHODNĚNÍ OBYVATELÉ SE MOHOU STRAVOVAT ZDRAVĚ

Kanton Ženeva

Sociálně znevýhodněným občanům často chybí motivace k nákupu a konzumaci zdravých potravin. Změnit tento trend ve švýcarském Kantonu Ženeva pomáhají organizované návštěvy supermarketů s výkladem nebo kuchařské dílny a průběžné vzdělávání, které může ukázat, že je možné se zdravě stravovat i s nízkými náklady.

Nedávný odborný průzkum ve Švýcarsku ukázal, že problémy s nadváhou a obezitou se týkají především málo vzdělaných a sociálně znevýhodněných vrstev populace. Konzumace ovoce a zeleniny je zvláště zde velmi nízká, a to především z ekonomických a kulturních důvodů. **Zdravé a ekonomicky dostupné stravování** vyžaduje vícero znalostí, které často sociálně znevýhodnění obyvatelé postrádají. Mezi takové znalosti patří **plánování nákupů potravin** v závislosti na nutriční rovnováze v každodenním či týdenním měřítku, výběr zdravých a levných výrobků včetně sezónního ovoce a zeleniny nebo **znalost základních kuchařských dovedností** pro přípravu jídel.

Aktivita Kantonu Ženeva na podporu zdravého a dostupného stravování pro sociálně znevýhodněné obyvatele se v rámci nedávno realizovaného projektu „Zdravé a dostupné stravování“ zaměřily na dvě základní oblasti. První z nich jsou **návštěvy obchodů** spojené s motivací k nákupu zdravých potravin, ke čtení obalů výrobků a plánování přípravy jídel, které zaručí nutriční rovnováhu při stravování. Další stupeň pak představují **kuchařské dílny** a vzdělávání o výživě, které má za cíl ukázat, že je možné se stravovat vyváženě s malými náklady, za pomoci jednoduchých a vyvážených receptů.

Co je zdravé, nemusí být nutně drahé

Není snadné oslovit a podnítit znevýhodněné obyvatele ke zdravému stravování, neboť mají jiné důležitější starosti. Proto bylo při realizaci projektu velmi užitečné opírat se o **zavedené místní či regionální struktury**, jako jsou azylové domy pro migranty nebo sociálně-zdravotní zařízení či další sociálně podpůrné organizace chránící skupiny lidí v nesnázích. Praktické „dílny“ vzdělávání o výživě nebo kuchařské praxe tak mohly být organizovány a integrovány přímo do již zaběhnutých aktivit a kurzů, které daná cílová skupina navštěvuje, jako třeba hodiny francouzštiny pro přistěhovalce.

Při organizování a zajišťování podpory aktivit je nezbytná spolupráce s odborníky na výživu, případně dietetiky. Důležité je současně s odbornými doporučeními zohlednit také ekonomický parametr, tedy poskytnout klientům informace o drahých nebo levných výrobcích. Příkladem může být nahrazení stavy postavené na základě živočišných proteinů za výrobky na bázi proteinů rostlinných, jako jsou cereálie či luštěniny, které jsou levnější.

Projektem aktivity související se zdravým stravováním zdaleka nekončí

Pro dosažení silnějšího a dlouhodobějšího účinku bylo důležité oslovit také zástupce organizací a institucí, ve kterých se tento projekt realizoval, tak aby i po jeho skončení započaté osvětové aktivity fungovaly nadále nezávisle a trvale. Ke zdravému a dostupnému stravování jsou vyškolení další školitelé ale i současní uživatelé služeb, kteří tak mohou dále předávat hlavní myšlenky této aktivity.

V rámci projektu byl vytvořen pedagogický průvodce s názvem „Jíst zdravě s nižším rozpočtem“, který byl rozdan všem zapojeným. Průvodce (ve francouzském jazyce) je možné stáhnout na adrese www.equiterre.ch/multimedia/references/1119351070_alim_et_petit_budget1.pdf. Popis samotného projektu je rovněž k nalezení na odkazu níže, a to v rámci federálního dokumentu „Stravování a udržitelný rozvoj – Dobrá praxe v oblasti udržitelného rozvoje“ (viz str. 5 – „Recepty za čtyři drobné“) www.admin.ch/themen/nachhaltig/00264/02601/index.html?lang=fr.

Společná návštěva v supermarketu (zdroj: Equiterre)

Kuchařská dílna (zdroj: Equiterre)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/kanton-zeneva-zdrave-a-dostupne-stravovani>

JAK NALÁKAT MLADOU GENERACI NA ZDRAVÉ STRAVOVÁNÍ?

Jihomoravský kraj

Jihomoravský kraj v roce 2008 připravil zajímavou kampaň, která měla za cíl nalákat středoškoláky na zdravější stravování. Kampaň spoluvytvářeli sami studenti, kteří přicházeli se svými nápady, jak téma zatraktivnit, aby bylo „in“.

Stravovací návyky, které si lidé osvojí v mládí, mají velký vliv na jejich zdravotní stav po celý zbytek života. V jídelníčku studentů středních škol přitom často figurují ve zvýšené míře potraviny, jako jsou uzeniny, sladkosti či smažená jídla, tedy z hlediska výživy pokrmy nezdravé. Tento nepříznivý trend se rozhodli zástupci Jihomoravského kraje zvrátit a na 6 středních školách otestovat, jak lze **středoškoláky přesvědčit o výhodách zdravého stravování**. Do projektu se konkrétně zapojily SOŠ Sokolská Brno, Klasické a španělské gymnázium Brno, SOŠ Jánská Brno, Gymnázium Elgartova Brno, Gymnázium Boskovice a MŠP Letovice.

Projekt Jihomoravského kraje je ojedinělý zejména tím, jaké nástroje a jaké výrazové prostředky pro oslovení středoškoláků využil. Vznikl například živý **studentský web „ŽeruTo!“** (www.zeruto.cz), na němž se aktivně podíleli samotní čtenáři, kteří přidávali své příspěvky, mohli chatovat či sdílet akce. V rámci kampaně probíhaly také například koncerty, jejichž doprovodnou aktivitou byly ochutnávky zdravých potravin. Kampaň provázela hesla jako **FoojFood – nech to praseti!**, zejména dámskou část cílové skupiny pak oslovily pozitivní dopady zdravého stravování na pleť či štíhlou linii.

Za zdravou výživou na koncert!

Základní strategie celého projektu byla rozdělena do dvou fází. Součástí **informační fáze** bylo nastavení komunikačních aktivit – interaktivní webové stránky o zdravé výživě (www.zeruto.cz), atraktivní letáčky, plakáty, billboardy, koncerty skupiny SU ZA PLAY, zajímavé přednášky, diskuze na témata, které v oblasti zdravé výživy tuto cílovou skupinu mohou zaujmout, průzkum mezi studenty. **Praktická fáze** byla zaměřena na ochutnávky zdravých potravin – zejména na koncertech a přednáškách.

Celá kampaň byla realizována dodavatelsky a firma, která projekt realizovala, byla vybrána na základě výběrového řízení. Předmětem plnění zakázky tedy bylo **komplexní zabezpečení komunikační kampaně**. Medializace probíhala formou rozhlasových spotů ve školních rozhlasích, informacemi ve školních časopisech a také ve čtvrtletníku Rodinka, který je vydáván v nákladu 20 000 ks a je distribuován držitelům rodinných pasů v Jihomoravském kraji.

Ukázka letáku ke kampani (zdroj: www.zeruto.cz, © Sun Drive Communications s.r.o.)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/jihomoravsky-kraj-zdrava-vyziva-mladeze-aneb-zerutocz>

Další tip:

Zdravé stravování seniorů a zdravotně postižených

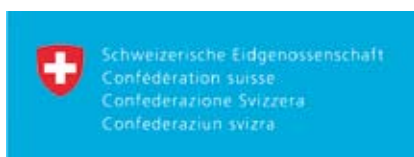
I ve Zdravém městě Prachatice je zdravé stravování „in“. V roce 2009 v rámci Dnů zdraví uspořádalo Zdravé město společně s Územní organizací Svazu diabetiků potavou **přednášku pro seniory a zdravotně postižené**, během níž měli účastníci možnost celou plejádu zdravých pokrmů i ochutnat. Na úspěchy přednášky město reaguje v roce 2010 například zapojením tématu zdravého stravování do programu Týdne mobility či spoluprací s Městskou knihovnou. Formou besed a díky oblíbeným ochutnávkám získávají zdravotně postižení a senioři informace o tom, jakým způsobem lze **změnit jídelníček, aby lépe vyhovoval jejich zdravotnímu stavu**.

Ochutnávka pro seniory a zdravotně postižené (zdroj: Zdravé město Prachatice)

Více informací:

<http://www.dobrapraxe.cz/cz/datum/prachatice-zdrave-stravovani-zdravotne-postizenych-a-senioru>

NSZM ČR, Šrobárova 48, 100 42 Praha 10
W: www.zdravamesta.cz, E: info@nszm.cz, T: +420 602 500 639

Equiterre, rue des Asters 22, CH-1202 Genève
W: www.equiterre.ch, E: info.ge@equiterre.ch, T: 022 329 99 29

Vznik publikace byl podpořen z Fondu Partnerství (Program švýcarsko-české spolupráce) v rámci projektu NSZM ČR s názvem „Partnerstvím k rozvoji měst a obcí – sdílení dobré praxe v oblasti mezinárodních programů Zdravé město a místní Agenda 21“.

Vydáno v listopadu 2010.

